

**TURİZME YAKIN AMA TURİZMDEN UZAK YEREL HALKIN
TURİZME BAKIŞI: MUĞLA MENTEŞE İLÇESİ ÖRNEĞİ***

*TOURISM PERCEPTION OF LOCAL RESIDENTS WHO ARE NEAR TO
TOURISM DESTINATIONS BUT AWAY FROM TOURISM ACTIVITIES: A CASE
STUDY IN MUĞLA MENTEŞE*

Esra ÇOLAK YILDIZ Uğur ÇALIŞKAN*****

*Geliş Tarihi: 29.08.2018
(Received)*

*Kabul Tarihi: 23.10.2018
(Accepted)*

ÖZ: Son yıllarda yerel halkın turizme karşı olan algı ve tutumlarını ölçen çalışmaların sayısı artmaktadır. Bu çalışmanın amacı, turizm destinasyonlarına fiziki olarak yakın olmasına rağmen turizm faaliyetlerinden uzak olan yerleşimlerde yaşayan yerel halkın turizm etkileri ve gelişimine yönelik algı ve tutumunu ölçmektir. Alan çalışması için Muğla merkez ilçesi Menteşe seçilmiştir. Çalışma verileri 407 katılımcıdan anket yöntemi ile toplanmıştır. Araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla turizmin ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel etkilerine yönelik algıları ile turizmin gelişimine verilen destek değişkenlerini ölçmeye yönelik geliştirilen ölçeklere açıklayıcı faktör analizi uygulanmış ve araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Çalışma sonuçları, yerel halkın turizmin ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkilerine karşı bakışları ile turizm gelişimine verdikleri destek arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Çalışma turizm merkezinden uzak bölgelerdeki yerel halkın görüşünü kapsamı ve bu bağlamda alan yazına katkı sağlayabilecek potansiyeli taşıması nedeniyle önem taşımaktadır. Ayrıca, Muğla ili yoğun turizm faaliyetlerinin yaşandığı yer olmasına karşın Muğla merkezde bu kapsamda yapılan ilk çalışma olması da çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Halk, Algı ve Tutum, Turizm Etkileri, Turizm Gelişimi, Muğla Menteşe.

ABSTRACT: Studies on the perception and attitudes of local people towards the tourism have been increasing. The aim of this study is to examine the perception and attitude of the local residents living in settlements that are physically close to tourism destinations but far away from tourism activities. The central district of Muğla was chosen as Menteşe for the study field. Data gathered from 407 participants via structured questionnaire method. In

* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, S.B.E. Turizm İşletmeciliği ABD’da tamamlanan Yüksek Lisans tezinden üretilen bu çalışma, 10-13 Mayıs 2018 tarihleri arasında Bodrum’da düzenlenen “7. Ulusal Kırsal Turizm” kongresinde sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

** *Sorumlu Yazar.* Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, E-posta: colakesra84@gmail.com.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Konaklama İşletmeciliği Bölümü. E-posta: ugrcaliskan@mu.edu.tr.

order to test the hypothesis of the research, exploratory factor analysis and correlation analysis were performed to determine the relationship between the research variables. The results indicate that there is a relationship between local residents' attitudes towards economic, environmental and socio - cultural effects of tourism and support for tourism development. The study is important because it covers the opinion of the local resident in regions far away from the tourism centers and the possibly it contributes to the field in this context. This study also has importance due to the fact that it is one of the first studies in Muğla city center where there are not many tourism activities while there is intensive tourism development in neighboring settlements.

Keywords: *Local Residents, Perception and Attitude, Tourism Effects, Tourism Development, Muğla Mentеше*

1. GİRİŞ

Turizm, birçok gelişmekte olan ülke ekonomisinin gayri safi yurtiçi hasılasına (GSYH) katkıda bulunan ana itici güçlerden biridir (Kumar, Hussain ve Kanan, 2015). Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi verilerine göre (WTTC); turizm ve seyahat endüstrisi artan terörist olaylarına, siyasi istikrarsızlıklar, doğal afet ve salgın hastalıklar vb. öngörülmeleyen etkilere rağmen büyümeye devam etmektedir ve doğrudan GSYH'nin %3,1 büyümesine katkıda bulunmaktadır. Turizm ve seyahat sektörünün dünya istihdamı içindeki yerini rakamlarla incelediğimizde, sektörün 2016 yılında 292 milyon kişinin istihdamını desteklediği görülmektedir. Veriler çalışan 10 kişiden 1'inin turizm ile ilgili bir işte çalıştığını göstermektedir. Turizm sektöründe 2016 yılında toplamda, 7,6 trilyon dolarlık gelir elde edilmiştir (küresel GSYH'nin %10,2'si). Sektör, toplam küresel ihracatın %6,6'sını ve toplam küresel hizmet ihracatının yaklaşık %30'unu oluşturmaktadır (WTTC, 2017).

Alan yazında, turizm endüstrisinin başarılı bir gelişim gösterebilmesi için yerel halkın desteğine vurgu yapılmaktadır (Ekici ve Çizel, 2014). Lundberg'e göre (2016) turizmin etkilerinin araştırıldığı çalışmaların esas amacı, yerel halkın bu etkileri nasıl algıladığını incelemek, bu algıların toplumların yaşam kalitesi ve gelecekteki turizm gelişimine olan desteğine ilişkin etkilerini ölçmektir.

Dünyanın en büyük ve dinamik endüstrilerinden biri olan turizm ülkemizde 1980'li yıllardan beri hızla gelişmekte ve ülkenin en büyük endüstrilerinden biri haline gelmektedir.

Türkiye'nin en önemli turizm şehirlerinden biri olan Muğla, zengin doğal, kültürel ve tarihi değerleri ile ülke turizmi için çok önemli bir konumda yer almaktadır. Ancak Muğla ilindeki turizm potansiyelinden ve gelişiminden daha çok kıyı kesiminde yer alan ilçeler faydalanmakta, iç kesimde bulunan ilçelerde aynı oranda ekonomik ve sosyal bir fayda görülmemektedir.

Ayrıca ilgili alan yazın incelendiğinde, yerel halk çalışmalarının büyük bir kısmının turizm gelişiminin sağlandığı ve genelde olgunluk dönemlerini yaşayan destinasyonlarda gerçekleştirildiği, turizm faaliyetlerinin yoğun olmadığı veya

turizm destinasyonlarına yakın olmakla birlikte yoğun turizm hareketliliğinin yaşanmadığı yerleşimlerde çok fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir. Aynı şekilde, çalışma alanı olan Muğla merkez ilçe Menteşe’de yaşayan yerel halkın turizme yönelik bakış açısını ölçen herhangi bir çalışmanın bugüne kadar yapılmamış olması da araştırmanın özgün bir çalışma olmasına katkı yapmaktadır.

2. LİTERATÜR

Turizmin yerel halk üzerindeki etkisini açıklayan birkaç temel teorik yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar; Doxey’in bir turistik bölgedeki yerel halkın sosyal etkilerden kaynaklanan davranışlarını açıkladığı “Doxey Irridex (Tolerans) Modeli” (Avcıkurt, 2015), Butler’ın bir destinasyon bölgesinin gelişimini belli dönemlere ayırarak incelediği “Turizm Yaşam Eğrisi Modeli” (Butler, 1980), turizm etkileri ile yerel halkın turizme karşı tutumu arasındaki ilişkiyi kişilerin içinde yaşadıkları topluma karşı hisleri temelinde inceleyen açıklayıcı bir model olan “Topluluğa Bağlılık Modeli” (Doh, 2006) ve yerel halkın turizmin gelişimine yönelik algılarını anlamaya yönelik en etkili ve birincil teori olarak kabul edilen “Sosyal Değişim Teorisi” dir (Nguyen ve Nguyen, 2012).

Doxey Irridex modelinde yerel halk ile turistler arasındaki ilişki hoşnutluk, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık olarak dört aşamada ele alınmıştır. Hoşnutluk aşamasında ziyaretçiler ve yatırımcılar hoş karşılanmaktadır. İlgisizlik aşamasında destinasyon bölgesi gelişmekte ve turist sayısı artmaktadır. Kızgınlık aşamasında doyum noktasına ulaşılmıştır, yerel halk turizme kuşku ile yaklaşmaktadır. Son aşama olan düşmanlık/nefret aşamasında yerel halk tüm problemlerin sebebi olarak turistleri görmektedir (Beeton, 2006).

Butler, bir destinasyon bölgesinin gelişimini; keşif, katılım, gelişme, güçlendirme, duraklama ve gerileme/yenilenme olarak altı aşamada incelemiştir. Keşif aşamasında turist sayısı az ve ziyaretçilere sunulan hiçbir özel hizmet bulunmamaktadır, katılım aşamasında ziyaretçilerle yerel halk arasındaki ilişki düzeyi yüksektir ve turistlerin seyahat yapılanmalarında örgütlenmeler görülmektedir. Gelişme aşamasında iyi tanımlanmış bir turist pazarı oluşmuştur. Güçlendirme evresinde turizm yerel ekonominin önemli bir parçası olmuştur, ayrıca turizme yönelik karışıklık yerel halkta kendini hissettirmektedir. Duraklama aşamasına gelindiğinde yoğun turist sayısı ve kapasitesine ulaşılmıştır, turistik bölge tanınmış ve artık popülerliğini kaybetmeye başlamıştır. Gerileme/Yenilenme aşaması ise ilk beş aşamanın neticesinde, kısmen yerel yönetimin aldığı kararlarının başarısına bağlı olarak takip edilebilecek bir dizi gerileme ya da yenilenme hareketlerini yansıtmaktadır (Butler, 1980; Mason, 2003).

Topluluğa Bağlılık Modelinin temelinde, topluluğa bağlanma ve yerel halkın turizme yönelik tutumları arasında güçlü bir olumlu ilişki olduğu yatmaktadır.

Bağlılık arttıkça turizme yönelik algıların olumsuzlaştığını bulan çalışmalar da bulunmakla beraber, araştırmaların çoğunluğu topluluk bağları arttıkça turizme yönelik olumlu algıların ve desteğin arttığını göstermektedir (Park, Lee ve Lee, 2016).

1960'ların başında ortaya çıkmış olan, sosyoloji ve sosyal psikoloji disiplinlerinden faydalanılarak geliştirilen Sosyal Değişim Teorisi'ne (SET) göre; kişiler yaşadıkları toplumda kendi faydalarına hizmet etme olasılığı yüksek olan davranışları göstermektedirler. SET'de kişiler, toplumsal ilişkilerinde rasyonel davranmakta ve karşılaşacakları faydaları ve maliyetleri gözetmektedirler (Özel, 2014). Kişiler, toplum ile olan ilişkilerinde temel ihtiyaçlarını karşılama düşüncesi içindeyken aynı zamanda kendileri için faydası en fazla, maliyeti ise en az olan davranışları göstermektedirler. Sosyal değişim teorisyenleri için, bir ilişki içindeki maliyet ve menfaat eşit olduğunda, o ilişki adil olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, bir kişi bir ilişkinin maliyetini, algılanan faydalardan daha fazla hissederse, teori, kişinin ilişkiden ayrılmayı seçtiğini öngörmektedir (Yutyunyong ve Scott, 2009).

Turizm alanındaki ilk SET uygulaması Ap'ın 1992 yılındaki çalışmasında görülmektedir. Ap'a göre SET, yerel halkın turizme yönelik tutumlarını hem olumlu hem de olumsuz bir perspektiften açıklamaktadır. Yerel halk, turizmden en yüksek seviyede fayda sağladığında değişime katılım devam etmekte ve turizm gelişimi olumlu olarak desteklenmektedir. Ancak turizmden minimum fayda sağladığında değişim kabul edilmemekte ve durmaktadır. Alınan faydalar kabul edilemez seviyeye ulaştığında turizm gelişimi desteklenmemekte ve turizme olumsuz bakılmaktadır (Ap, 1992).

Son yıllarda, yerel halkın turizm gelişimi etkisine yönelik tutumlarını ve algılarını araştıran çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu tür araştırmalara artan ilginin temel nedeni, turizm gelişiminin yerel düzeyde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunun farkına varılmış olmasıdır (Garcia, Vazquez, Macias ve Pelages Fernandez, 2016). Turizm etkileri üzerine yapılan araştırmalarda; ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel olmak üzere üç etki üzerinde durulmaktadır (Gürsoy, Jurowski ve Uysal, 2002; Andereck, Valentine, Knopf ve Vogt, 2005).

Yoon, Gürsoy ve Chen'e (2001) göre turizm temelde, getirmesi beklenen ekonomik yararlar nedeniyle desteklenmektedir. Turizm işletmeciliği ve ekonomisi alanında yapılmış araştırmalarda, ödemeler dengesine, bölgesel kalkınmaya, ihracat gelirlerine katkı sağlamasının yanı sıra, destinasyon ölçeğinde de altyapı ve üstyapının nitelik ve niceliğini arttırması, diğer ekonomik sektörleri de destekleyerek ekonomik çeşitlilik oluşturması ve dolayısıyla da istihdam olanaklarını ve gelir imkânlarını çoğaltması turizmin olumlu ekonomik etkileri olarak ifade edilmektedir (Mason, 2003; Kozak, Akoğlan Kozak ve Kozak, 2015). Bununla birlikte, fırsat maliyeti, enflasyon, turizme aşırı bağımlılık ve

mevsimsellik gibi olumsuz etkiler de sıklıkla vurgulanmaktadır (Mason, 2003; Garcia, Vazquez ve Macias, 2015).

Turizm, doğal kaynakların korunması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasında etkili olduğu gibi, bu kaynakların yok olması için bir neden de yaratmaktadır (Yoon vd., 2001). Turizmin algılanan olumlu çevresel etkileri; tarihi, kültürel ve doğal kaynakların korunması, alt yapıyı geliştirmesi, kamu faaliyetlerini geliştirmesi ve artırması, yerel halk ve turistler için dinlenme alanlarının artmasıdır (McCool ve Martin, 1994; Yoon vd., 2001).

Turizmin olumlu çevresel etkilerini savunanların aksine; bazı araştırmacılar turizmin, yaban hayatının tükenmesine ve ekolojinin (bitki ve hayvan çeşitliliğinin) yok olmasına (Andereck vd., 2005; Kim, 2002), hava ve su kirliliğinin artmasına (Kim, 2002) ve gürültü kirliliğine (Kozak vd., 2015) sebep olduğunu vurgulamıştır.

Turizm sosyal bir olgu olmasından dolayı, var olan sosyal değerlere, aile içi ilişkilere, etik kurallara, kişisel davranışlara, emniyet kavramına, zanaat faaliyetlerine, toplumun yöresel gösterilerine ve sosyal yapısına doğrudan veya dolaylı olarak etki etmektedir (Gürbüz, 2002). Sosyo-kültürel düzlemde, yerel halk ve turistler arasında yeni sosyal ve kültürel fırsatlarla sonuçlanabilecek etkileşimler gerçekleşmekte ya da aksine sakinlerin kültürel kimliklerini ve toplumsal gerçekliklerini tehdit ederek, sıkıntı, baskı, tıkanıklık vb. duygular uyandırmaktadır (Garcia vd., 2015). Birçok akademik çalışmada turizmin etki gösterdiği bölgede, suç oranında ve alkol tüketiminde artışa, uyuşturucu kullanımına ve son olarak da fuhuşa neden olduğu tespit edilmiştir (Dogan, 1989; Long, Perdue ve Allen, 1990; Haralambopoulos ve Pizam, 1996; Andereck vd., 2005; Garcia vd., 2016).

Turizmin gelişimi ve sürdürülebilir olması yerel halkın desteği olmadan mümkün gözükmemektedir. Turist destinasyonları hem yerel halk hem de turistler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Yerel halkın turizm faaliyetlerinden mutlu olmaları sürdürülebilir bir destinasyon için temel koşullardandır. Mutlu yerel halk, daha mutlu turistler demektir. Bu nedenle, yerel sakinlerin turizm gelişiminin etkilerini nasıl algıladıklarını anlamak, turizm gelişiminin sürdürülebilir şekilde planlanması ve yönetilmesi için gereklidir (Choi, 2013).

Yerel halkın turizmin gelişimine yönelik tutumlarının incelendiği birçok çalışma da, genel olarak yerel halkın tutumlarını belirleyen birçok etkenin olduğuna ve yerel halkın turizm gelişimi ve turistler hakkında çeşitli görüşlere sahip olduğuna dikkat çekmektedir (Mason ve Cheyne, 2000). Turistler ve yerel halk arasındaki iletişim, tatil yerlerine (tatil köylerine) olan yakınlık, ekonomik bağımlılık, turizmin ve ekonominin gelişim düzeyi, turizm hakkındaki bilgi seviyesi ve yerel halkın turizmin karar alma sürecine katılımı gibi değişkenler yerel

halkın turizmin gelişimine yönelik algılamalarında ve desteğinde etkili olarak tanımlanmaktadır (Cordero, 2007).

Kitle turizminin yoğun olarak gerçekleştiği Kuşadası'nda yapılan çalışmalarda Çavuş ve Tanrısevdi (2003) yüksek turizm sezonunda sıkışıklık, enerji sıkıntısı, yoğunluk ve aşırı kalabalıklaşma olarak ortaya çıkan olumsuz etkiler nedeniyle yerel halkın günlük rutinlerinin değiştiğini tespit ederken Öztürk, Özer ve Çalışkan (2015) turizmin olumlu ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerinin yerel halkın mutluluğuna etki ettiğini ancak olumsuz ekonomik etkilerinin ise yerel halkın mutluluğu üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını ifade etmektedir.

Türker, Selçuk ve Özyıldırım (2016) ise turizmin ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerinin Safranbolu halkının yaşam kalitesini olumlu yönde etkilerken sosyal etkilerin ise yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedirler.

Tayfun ve Kılıçlar (2004) Antalya'nın Alanya (turistik) ve Gazipaşa (turistik olmayan) ilçelerinde yaptıkları çalışmada, yerel halkın turizme ve turistlere bakış açısını ve turizmin yerel halk üzerindeki sosyal etkilerini araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; yerel halk, bölgede daha fazla yatırımın yapılmasını ve sosyal faaliyet imkânlarının artırılmasını desteklemektedir. Ayrıca turizmin halkın görgüsünün gelişmesinde, iş olanaklarının artmasında olumlu etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Bunların yanı sıra turizmin gürültü ve çevre kirliliğine, park ve sahil gibi yerlerin kalabalıklaşmasına, mal ve hizmetlerin fiyatlarının artmasına, gelenek ve göreneklerin bozulmasına sebep olması gibi olumsuz etkilerinin olduğundan da bahsetmişlerdir.

Bilim ve Özer (2013) Konya'da, Keskin ve Çontu (2011) ise Mustafapaşa'da (Nevşehir / Ürgüp) yerel halkın turizmin olumlu ekonomik etkilerine karşın daha olumlu bir tutuma sahip olmakla birlikte diğer etkilerine de olumlu bir yönde tutum içinde olduklarını tespit etmişlerdir. Ancak özellikle Nevşehir'de turizmin fiyatları yükseltmesi, alkol ve uyuşturucu kullanımını artırması, açılan bar vb. eğlence mekânlarının beldedeki ahlaki değerleri bozması gibi turizmin olumsuz etkilerinin de olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Marzuki (2012) Puket Adası'nda yaşayan yerel halk üzerinde turizmin ekonomik etkilerini araştırmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde, Puket'teki turizm gelişiminin yerel halk için maliyetlerden daha fazla fayda sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Sánchez Cañizares, Núñez Tabales ve Fuentes García (2014) Afrika'nın yükselen bir turist destinasyonundaki adalar ülkesi olan Cape Verde'de yaptıkları çalışmada, yerel halkın genel olarak turizmin ekonomik fırsatlar doğurduğunu, altyapı yatırımlarını arttırdığını ve daha yüksek kalitede konaklama ve perakende işletmelerinin oluşmasına katkı sağladığını düşündüklerini tespit etmişlerdir.

Bu çalışma ile Türkiye turizminde önemli paya sahip Muğla ilinin merkez ilçesi olan Menteşe’de yaşayan yerel halkın turizmin ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkilerini nasıl algıladığını tespit ederek, turizm faaliyetlerine ve turizm gelişimine yönelik verdikleri destek düzeyini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Menteşe’de gerçekleştirilmesinin iki temel nedeni mevcuttur. Bunlardan birincisi; Bodrum, Fethiye ve Marmaris gibi önemli turistik destinasyonlara sahip olan Muğla ilinin bu önemli turizm merkezlerine yönelik turizm alanında birçok akademik çalışma yapılmış olmasına rağmen, Muğla ili merkez ilçesi Menteşe’ye ait ilgili alanda sınırlı sayıda araştırma yapılmış olmasıdır. İkinci nedeni ise; alan yazında mevcut genel yaklaşımdan farklı olarak, turistik destinasyonlara yakın ama yoğun turizm faaliyetlerinden uzak bir yerleşimde yerel halkın turizme bakış açısının tespit edilmesi yoluyla turizm planlamasına katkıda bulunmak hedeflenmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden kolayda örnekleme ve veri toplama tekniği olarak da anket yöntemi uygulanmıştır. Muğla merkez ilçe Menteşe’nin yerleşim bölgesindeki konut ve iş yeri ziyaretleri yapılarak, yerel halka yüz yüze uygulanan anket formları yoluyla veriler toplanmıştır. Anket tekniğinin kullanımıyla; evreni temsil etmeye yeterli bir örneklem ile araştırma sonuçlarını daha büyük bir grup için genelleme yapma, böylelikle hem zaman hem de maddi açıdan tasarruf etme imkânı sağlanmaktadır (Balcı, 1997). Araştırmanın evrenini, Muğla ili merkez ilçe Menteşe’de ikamet eden yerel halk oluşturmaktadır. Çalışma alanı olan Menteşe ilçesinde, deniz, kum ve güneş turizminin (kitle turizmi) tercih edildiği diğer ilçeler gibi yoğun bir ziyaretçi sayısı olmadığı gibi, turistik faaliyetler de aynı şekilde düşük seviyededir.

2017 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre; Muğla ilinin toplam nüfusu 938,751 kişidir, merkez ilçe Menteşe'nin nüfusu olan 109.979 kişi ise (TUİK, 2017) araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmanın mümkün olmaması ve maliyet, zaman ve enerji kullanımı açısından avantajlı olması nedeniyle tesadüfi olmayan örneklem yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi ile veri toplanmıştır (Dhivyadeepa, 2015). Kitleyi temsil edebilecek örneklem büyüklüğü $a=0.05$ örneklem hatası için 384 olarak hesaplanmıştır (Krejcie ve Morgan, 1970).

Anket formu, Akış, Peristianis ve Warner (1996); Gürsoy, Jurowski ve Uysal, (2002); Jurowski ve Gürsoy (2004); Choi ve Murray (2010); Brida, Osti ve Faccioli (2011) tarafından geliştirilen ölçek maddelerinden yararlanılarak hazırlanmış ve çalışmanın amacı doğrultusunda uyarlanmıştır.

Toplamda dört farklı ölçeğin birlikte kullanımı ve demografik soruların eklenmesi ile anket formu tamamlanmıştır. Anket formunun ilk bölümünde turizmin ekonomik etkileri ile ilgili 13 madde, ikinci bölümde turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik 22 madde, üçüncü bölümde çevresel etkilerine yönelik 13 madde ve dördüncü bölümde turizm gelişiminin desteklenmesine ilişkin 13 madde olmak üzere toplam 61 madde yer almaktadır. Ölçeklerin orijinal derecelendirmeleri farklılık göstermekle birlikte, çalışmanın bütünlüğünü ve okuyucuya algılama kolaylığı sağlamak üzere tüm ölçekler 5'li Likert tipi derecelendirme ile ölçümü gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların ifadeleri “1. Kesinlikle Katılmıyorum” ile “5. Kesinlikle Katılıyorum” aralığında yer alan seçenekler üzerinden yanıtlanması sağlanmıştır. Ölçekleri takiben, katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim ve gelir düzeyini belirlemek üzere demografik bilgilere yönelik beş ifade yer almaktadır.

Araştırma kapsamında öncelikle 2017 yılı Mart ayında Mentеше merkez ilçede ikamet eden 45 kişi ile yapılan pilot çalışma ile soru formunun anlamsal ve biçimsel uygunluğu test edilmiştir. Pilot çalışmada katılımcılar tarafından tam olarak anlaşılmadığı veya yanlış anlamalara yol açabileceği belirlenen ifadelerde düzeltmeler yapılmıştır. Araştırma verileri, pilot çalışmanın tamamlanmasının ardından düzenlenen anket formunun yüz yüze uygulanması suretiyle 2017 yılı Mayıs ve Haziran aylarında toplanmıştır. Toplamda 410 adet anket toplanmış; üç adedi eksik ve hatalı doldurulduğu için değerlendirilmeye alınmamıştır. Sonuçta, araştırmada kullanılabilir 407 adet anket formu elde edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Hipotezi

Araştırmada yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları, turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları ve turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algıları ile yerel halkın turizmin gelişimine verdikleri destek araştırma değişkenleri olarak yer almaktadır. Araştırmanın hipotezleri şöyledir:

H₁: Yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları ile turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları ile çevresel etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algıları ile çevresel etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları ile turizmin gelişimine verdikleri destek arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₅: Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algıları ile turizmin gelişimine verdikleri destek arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₆: Yerel halkın turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları ile turizmin gelişimine verdikleri destek arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.2. Araştırmanın Bulguları

İlk olarak, araştırma örnekleme ait tanımlayıcı demografik bilgilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Örneklem kapsamında ankete katılan 407 katılımcının %46,9'unun erkek, %53,1'inin kadın olduğu ve katılımcıların çoğunluğunun 26 – 45 yaş aralığında (%52,6) yer aldığı, 25 yaş altı ve 46 yaş üstü katılımcılarında dengeli dağıldığı (sırasıyla %24,8 ve %22,6) tespit edilmiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre ilk sırayı %35,1 ile üniversite mezunları almaktadır. Üniversite mezunlarını %18,2 ile lise mezunları takip etmektedir.

Katılımcıların medeni durumuna göre evli (%59,5) olanların oranı bekâr (%40,5) olanların oranına göre daha fazladır. Katılımcıların aylık ortalama gelir durumu incelendiğinde; ilk sırayı %28 ile 1501-3000 TL aralığındakiler teşkil ederken, %22,1'ini 1500 TL ve altı gelir grubunda, %11,8'ini 3001-4500 TL, %5,9'unu 4501-6000 TL ve %3,9'unu ise 6001 lira ve üstü geliri olanlar oluşturmaktadır. Katılımcıların %28,3'ü (N=115) ise gelir durumu bilgisini belirtmemiştir. Bu sonuçlara göre toplumun, gelir, eğitim, yaş ve medeni durum açısından değişik kesimlerinin görüşlerinin analizlere yansıtıldığı söylenebilir.

Araştırmada kullanılmak üzere yazındaki diğer çalışmalardan yararlanılarak geliştirilen ölçeklerin yapısal geçerliliğini test etmek üzere Temel Bileşenler Analizi ve Varimax Döndürme Seçeneği kullanılarak açıklayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır.

Ölçeklere yönelik Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi ve Bartlett'in Küresellik Testi sonuçlarının, ,755 ile 896 (>,70) arasında olması ve Bartlett testi sonuçlarının da ,000 ($p < ,05$) olması örneklem sayısının faktör analizi için iyi derecede uygun olduğunu göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016).

Turizmin Ekonomik Etkilerine Yönelik Algı Ölçeğine (TEEÖ) sırasıyla çapraz yüklenen 1 ifade ve düşük yükleme değerine ($< ,45$) sahip olan 2 ifade değerlendirme dışı tutulmuştur. Ardından kalan 10 maddeye uygulanan faktör analizi sonucunda elde edilen üç faktörlü yapıda üçüncü faktör altında sadece iki madde olması nedeniyle, (Pallant, 2016) tarafından da önerildiği üzere faktör yapısı ikiye sabitlenerek gerçekleştirilen AFA sonucunda toplam varyansın % 52,137'sini açıklayan 2 boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Yedi maddeden oluşan ve toplam varyansın % 36,681'ini açıklayan birinci faktör **turizmin olumlu ekonomik etkileri** olarak, üç maddeden oluşan ve toplam varyansın %15,456'sını açıklayan ikinci faktör ise **turizmin olumsuz ekonomik etkileri** olarak adlandırılmıştır. Analiz sonuçları ve faktör yük değerleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Turizmin Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Algı Ölçeğine (TSKEÖ) sırasıyla çapraz yüklenen 2 ifade değerlendirme dışı tutulmuştur. Kalan maddelere

uygulanan faktör analizi sonucunda elde edilen dört faktörlü yapıda dördüncü faktör altında sadece iki madde olması nedeniyle, Pallant (2016) tarafından da önerildiği üzere faktör yapısı üçe sabitlenerek kalan 20 madde üzerinden analiz yapılmıştır. Bu analiz sonucunda toplam varyansın % 57,624'ünü açıklayan üç boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Dokuz maddeden oluşan ve toplam varyansın % 36,842'sini açıklayan birinci faktör **turizmin olumsuz kültürel etkileri** olarak, altı maddeden oluşan ve toplam varyansın %13,652'sini açıklayan ikinci faktör **turizmin olumsuz sosyal etkileri** olarak, beş maddeden oluşan ve toplam varyansın %7,130'unu açıklayan üçüncü faktör ise **turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri** olarak adlandırılmıştır. Analiz sonuçları ve faktör yük değerleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Turizmin Çevresel Etkilerine Yönelik Algı Ölçeğine (TÇEÖ) sırasıyla düşük yükleme değerine (< ,45) sahip olan 2 ifade değerlendirme dışı tutulmuştur. Ardından kalan 11 maddeye uygulanan faktör analizi sonucunda elde edilen üç faktörlü yapıda üçüncü faktör altında sadece iki madde olması nedeniyle, Çokluk vd. (2016) tarafından da önerildiği üzere; faktör yapısı ikiye sabitlenerek gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 49,772'sini açıklayan 2 boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Altı maddeden oluşan ve toplam varyansın % 25,926'sını açıklayan birinci faktör **turizmin olumsuz çevresel etkileri** olarak, beş maddeden oluşan ve toplam varyansın %23,846'sını açıklayan ikinci faktör ise **turizmin olumlu çevresel etkileri** olarak adlandırılmıştır. Analiz sonuçları ve faktör yük değerleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Turizmin Gelişimine Verilen Destek Ölçeğine (TUDESÖ) sırasıyla düşük yükleme değerine (< ,45) sahip olan 2 ifade ile çapraz yüklenen 1 ifade değerlendirme dışı tutulmuştur. Ardından kalan 10 maddeye uygulanan faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 55,558'ini açıklayan 2 boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Altı maddeden oluşan ve toplam varyansın % 33,355'ini açıklayan birinci faktör **turizmin gelişimine destek olma** olarak, dört maddeden oluşan ve toplam varyansın %22,203'ünü açıklayan ikinci faktör ise **turizmin gelişimine destek olmama** olarak adlandırılmıştır. Analiz sonuçları ve faktör yük değerleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda oluşan faktörlerin güvenilirlikleri için Cronbach alfa katsayıları hesaplanmıştır. Tablo 1’de de görüleceği üzere Cronbach’s Alpha değerlerinin ,714 ile ,919 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre araştırmada kullanılan ölçek ve alt ölçekler veri setinin eşik değerini (,700) üzerinde olduğu ve analizler için iyi ve yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğu belirlenmiştir (Kayış, 2008).

Tablo 1. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

ÖLÇEKLER	Faktör Yüklü	Açıklanan Varyans (%)	Özdeğer	Alpha
TEEÖ				
Faktör 1: Turizmin olumlu ekonomik etkileri		36,681	3,700	,847
Muğla merkez ekonomisi turizm sayesinde çeşitlenmiş ve güçlenmiştir.	0,832			
Muğla merkezde alışveriş imkânları turizm sayesinde artmıştır.	0,806			
Muğla merkezin ekonomisi turizme dayanmaktadır.	0,792			
Turizm sektörü iş garantisi ve sürekliliği sağlamaktadır.	0,702			
Turizm sayesinde Muğla merkeze daha çok yatırım yapılmaktadır.	0,689			
Muğla genelindeki turizm faaliyetleri Muğla merkeze olumlu yansımaktadır.	0,689			
Turizm yerel ürünler için pazar imkânı oluşturmaktadır.	0,503			
Faktör 2: Turizmin olumsuz ekonomik etkileri		15,456	1,514	,715
Turizm sektörünün mevsimselliği ekonominin istikrarını bozmaktadır.	0,769			
Muğla ilçelerinde yaşayan insanlar turizm bölgesinde olmanın sıkıntılarını yaşamaktadır.	0,699			
En düşük ücretler turizm sektöründe verilmektedir.	0,650			
Kaiser-Meyer-Olkin Testi Örnekleme Yeterliliği		,851		
Yaklaşık Ki-Kare Değeri	1128,931			
Bartlett'in Küresellik Testi	Sd	45		
Anlamlılık	0,000			
TSKEÖ				
Faktör 1: Turizmin olumsuz kültürel etkileri		36,842	7,368	0,919
Turizm toplum düzenini bozucu davranışların artmasına neden olmaktadır.	0,839			
Turizm ahlak dışı davranışların artmasına neden olmaktadır.	0,807			
Turizm yerel halkın mahremiyetine ve özel yaşamına zarar vermektedir.	0,799			
Turizm aile yapısı ve sosyal bağlara zarar vermektedir.	0,771			
Turizm fuhuşun artmasına neden olmaktadır.	0,747			
Turizm cinsel serbestliğin artmasına yol açmıştır.	0,738			
Turizm alkol ve uyuşturucu madde kullanımının artmasına yol açmaktadır.	0,679			

Turizm yerel kültürün yozlaşmasına ve ticarileşmesine yol açmaktadır.	0,623		
Turizm yerel halk ile turistler arasında uyumsuzluk oluşturmaktadır.	0,575		
Faktör 2: Turizmin olumsuz sosyal etkileri		13,652	2,73 0,82
Turizm nedeniyle Muğla çok fazla göç almaktadır.	0,735		
Turizm huzurlu ortamını bozmuştur.	0,729		
Göçle gelenler Muğla'nın kültürel yapısında bozulmalara yol açmaktadır.	0,659		
Turizm Muğla'da suç oranlarının artmasına yol açmaktadır.	0,659		
Turizm nedeniyle Muğla Merkez gereğinden fazla kalabalık olmaktadır.	0,608		
Turizm gereğinden fazla insan kalabalığı oluşturmaktadır.	0,589		
Faktör 3: Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri		7,13	1,426 0,769
Turizm kadınların toplum içindeki yerinin iyileşmesine destek olmaktadır.	0,803		
Turizm kadınların aile içindeki yerinin iyileşmesine destek olmaktadır.	0,795		
Muğla'da turizm planlamasında yerel halkın istekleri göz önünde bulundurulmaktadır.	0,700		
Turizm sayesinde belediye hizmetleri (yollar, parklar, kentin temizliği gibi) daha iyi olmuştur.	0,647		
Yerel halk turizm planlaması çalışmalarına katılabilmektedir.	0,644		
Kaiser-Meyer-Olkin Testi Örnekleme Yeterliliği	,896		
Yaklaşık Ki-Kare Değeri	4242,17		
Bartlett'in Küresellik Testi	Sd	190	
Anlamlılık		0,000	
TÇEÖ			
Faktör 1: Turizmin olumsuz çevresel etkileri		25,926	2,884 0,768
Turizm yapılaşmanın gereksiz şekilde artmasına neden olmaktadır.	0,813		
Turizm faaliyetleri ve turistik tesisler doğayı olumsuz etkilemektedir.	0,79		
Otel ve diğer turistik tesislerin inşası doğal çevreye zarar vermektedir.	0,755		
Muğla'da turizm gelişimi olmasaydı çevre daha az bozulurdu.	0,650		
Turistler ve turistik tesisler çok gürültü oluşturmaktadır.	0,577		
Turizm nedeniyle Muğla'da daha çok trafik olmaktadır.	0,489		
Faktör 2: Turizmin olumlu çevresel etkileri		23,846	2,59 0,769
Turizm doğal çevrenin korunmasına ve güzelleşmesine katkı sağlamaktadır.	0,812		
Turizm diğer sektörlerle kıyasla çevreyi daha az kirletmektedir.	0,744		
Turizm, tarihi eserlerin korunmasına katkı sağlamaktadır.	0,706		
Turizm nedeniyle topraklarımız daha iyi kullanılmaktadır.	0,683		
Turizm yerel halkta çevre bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.	0,653		
Kaiser-Meyer-Olkin Testi Örnekleme Yeterliliği		0,755	
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare Değeri	1222,195	

Sd	55			
Anlamlılık	0,000			
TUDES0				
Faktör 1: Turizmin gelişimine destek olma		33,355	3,476	0,837
Muğla iline daha çok turistin gelmesini desteklerim.	0,843			
Muğla merkezi daha çok turistin ziyaret etmesini isterim.	0,837			
Turizm Muğla'nın geleceği için önemli sektörlerdendir.	0,730			
Muğla merkezde daha çok turistik tesis yapılmalıdır.	0,726			
Muğla ili turizm merkezi özelliğini korumalı ve geliştirmelidir.	0,714			
Devlet Muğla'da turizmin gelişimi için çaba göstermelidir.	0,556			
Faktör 2: Turizmin gelişimine destek olmama		22,203	1,539	0,714
Bölgeye gelen turist sayısı azaltılmalıdır.	0,774			
Devlet kaynaklarının turizm gelişimi için harcanması gereksizdir.	0,763			
Turizmin olumsuz etkileri nedeniyle Muğla'yı terk etmeyi düşünüyorum.	0,683			
Çevremdeki pek çok insan turizm gelişiminden rahatsız olmaktadır.	0,667			
Kaiser-Meyer-Olkin Testi Örneklem Yeterliliği	,826			
Yaklaşık Ki-Kare Değeri	1367,054			
Bartlett'in Küresellik Testi	Sd	45		
	Anlamlılık	0,000		

3.3. Araştırma Değişkenlerinin Aralarındaki İlişkileri Belirlemeye

Yönelik Analiz Bulguları

Araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla Turizmin Ekonomik Etkilerine Yönelik Alguları, Turizmin Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Alguları, Turizmin Çevresel Etkilerine Yönelik Alguları ile Turizmin Gelişimine Verilen Destek değişkenleri arasında korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi sonuçları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Araştırma Değişkenleri Arasında Korelasyon Analizi Sonuçları

		(1)	(2)	(3)	(4)
Ekonomik Etkilere Yönelik Algı (1)	Pearson Correlation	-	,207**	,284**	,138*
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,05
Sosyo-Kültürel Etkilere Yönelik Algı (2)	Pearson Correlation		-	,465**	,293**
	Sig. (2-tailed)			,000	,000
Çevresel Etkilere Yönelik Algı (3)	Pearson Correlation			-	,267**
	Sig. (2-tailed)				,000
Turizme Verilen Destek (4)	Pearson Correlation				-
	Sig. (2-tailed)				

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (2-tailed).

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır. (2-tailed). (N=407)

Tablo 2’de de görüldüğü üzere, yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları ile hem turizmin sosyo-kültürel hem de turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları arasında pozitif ve mutedil bir ilişki (sırasıyla Pearson Correlation= ,207 ve ,284; p= ,000) vardır. Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algıları ile turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları arasında da pozitif ve daha kuvvetli bir ilişki (Pearson Correlation: ,465 ve p= ,000) olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda araştırmanın birinci, ikinci ve üçüncü hipotezleri kabul edilmiştir.

Yerel halkın turizmin gelişimine verdiği destek ile turizmin etkilerine yönelik algıları arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise tüm değişkenler arasında pozitif ilişkinin varlığı belirlenmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, yerel halkın turizmin gelişimine verdiği destek ile turizmin ekonomik, turizmin sosyo-kültürel ve çevresel etkilerine yönelik algıları arasında pozitif ve iyi bir ilişkinin (sırasıyla Pearson Correlation= ,138; ,293; ,267 ve p= ,05; ,000; ,000) olduğu görülmüştür. Yukarıda açıklayıcı faktör analizinde her bir ölçek altında olumsuz etkilere yönelik faktörlerin de belirmesiyle birlikte korelasyon sonuçlarına göre her bir ölçek arasında pozitif bir ilişkinin oluşması, yerel halkın olumsuz etkilerin farkında olmakla beraber söz konusu etkilerin çok büyük boyutlarda olmadığını veya kendi hayatlarını çok etkilemediklerini düşündükleri ve genel olarak turizm gelişimine yönelik olumlu bakış açısına sahip oldukları söylenebilir. Bu bulgular ışığında araştırmanın dördüncü, beşinci ve altıncı hipotezleri de kabul edilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Her yıl milyonlarca insan farklı amaçlarla seyahat etmektedir. Seyahat ettikleri yörenin kültürünü öğrenip, oradaki yerel halk ile etkileşimde bulunmaktadırlar. Turizm ekonomik açıdan etkili olduğu bölgede yerel halkın daha rahat etmesine ve fayda sağlamasına olanak tanırken, birçok çevresel ve sosyo-kültürel değişime de sebep olmaktadır. Yerel halk tarafından turizmin etkilerinin nasıl karşılandığı önem taşımaktadır. Turizmin olumlu etkilerinin olduğunu düşünen ve algılayan yerel halk turizm gelişimini desteklemektedir. Bu durumun tersine yerel halk tarafından turizmin etkileri olumsuz olarak hissedilirse, turizm gelişimi destek görmemektedir. Bu çerçevede, turizm gelişiminin ön evrelerinde ve ilk planlama çalışmalarında yerel halkın görüşlerinin de analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Alan yazında yerel halkın turizme yönelik tutumlarının araştırıldığı çalışmaların büyük bir kesiminin turizm gelişiminin ilk aşamalarının geçildiği ve artık olgunluk döneminin yaşandığı destinasyonlarda gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu kapsamda, yerel halkın turizm gelişimine yönelik ön düşüncelerinden ziyade turizm etkilerinin ortaya çıkmasından sonraki tepkilerinin

ölçüldüğü ifade edilebilir. Ayrıca, turizm gelişiminin, destinasyonun sınırlarının ötesine geçen etkileri olmasına karşın, turizm faaliyetlerinin yoğun yaşanmadığı ancak turizm destinasyonlarına fiziki ve kültürel olarak yakın yerleşimlere yönelik çalışmaların ise oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, bu araştırmanın amacı Türkiye'nin en popüler kitle turizm destinasyonları arasında sayılabilecek olan Bodrum, Marmaris ve Fethiye gibi destinasyonlara yakın konumda bulunan Muğla ili Menteşe (merkez) ilçesinde yaşayan yerel halkın turizm etkileri ve gelişimine yönelik algı, bakış açısı ve tutumunu ölçmektir.

Araştırma bulguları neticesinde katılımcıların genelinin yüksek eğitim seviyesine sahip olduğu ve turizm gelişimini desteklediği tespit edilmiştir. Sonuçlar alan yazındaki çalışmalarla da (Haralampolous ve Pizam, 1996; Teye, Sönmez ve Sırakaya, 2002) benzerlik gösterirken Alhasanat'ın (2010) eğitim seviyesi az olanların turizme karşı algısının eğitim seviyesi yüksek olanlara göre daha olumlu olduğu tespiti ile farklılık arz etmektedir. Bu durumun söz konusu örnekte eğitim seviyesi düşük kişilerin turizm sektöründe istihdam edilmelerinin diğer sektörlerle nazaran daha kolay olması nedeniyle ekonomik nedenlerden turizm gelişimini destekledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Yerel halkın turizmin gelişimine verdiği destek ile turizmin etkilerine yönelik algıları arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise; tüm değişkenler arasında olumlu ve doğrusal bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları ile turizmin gelişimine verdiği destek arasında olumlu bir ilişki belirlenmiştir. Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algıları ile turizmin gelişimine verdiği destek arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Yerel halkın turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları ile turizmin gelişimine verdiği destek arasında olumlu bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın önemli sonuçlarından birisi de, turizm ile doğrudan ilişkili olmayan yerel halkın, alan yazında yer alan ve yoğun turizm faaliyetlerinin yaşandığı destinasyonlarda yapılan çalışmaların pek çoğundan farklılık arz edecek şekilde salt ekonomik etkilerini değil, turizmin diğer etkilerini de aynı derecede önemsedığının tespit edilmesidir. Söz konusu durumun turizmin ekonomik etkilerinin yoğun olarak hissedilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Muğla çevresi turizm destinasyonlarının ekonomisinin turizme bağlı olduğu bilinmektedir, ancak Muğla merkezin ekonomisi turizme dayanmamaktadır. Menteşe yerel halkının turizmin ekonomik etkilerine ilişkin bir etki hissettiklerini ancak bunu yoğun olarak yaşamadıkları belirlenmiştir. Menteşe yerel halkının turizmin olumlu ve olumsuz ekonomik etkilerine karşı algısının “ne katılıyorum, ne de katılmıyorum” bakış açısı çevresinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular çeşitli araştırmaların (Haralambopoulos ve Pizam, 1996; Mason ve Cheyne, 2000; Teye vd., 2002; Weaver ve Lawton, 2001; Andereck vd., 2005; Garcia vd. 2015; Özdemir, Zorlu ve Baytok, 2016) sonuçları ile de farklı boyutlarda benzerlik ve farklılıklar göstermektedir. Yapılan analizler neticesinde; turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkileri arasında pozitif ilişki bulunduğu dair oluşturulan altı hipotez de kabul edilmiştir.

Çalışmada turizmin sosyo-kültürel olumsuz etkileri konusunda yerel halkın yoğun bir rahatsızlık hissetmediği tespit edilmiştir. Ancak turistler ile yerel halk arasında uyumsuzluğun olduğu, kültürel değerlerde yozlaşmanın ortaya çıktığı, yerel halkın seksüel davranışlarında, suç, kavga ve vandalizm gibi tavırlarında olumsuz dönüşümlerin hissedildiği görülmüştür.

Alan yazındaki bazı çalışmaların (Mason ve Cheyne, 2000; Andereck vd., 2005; Garcia vd., 2015) tersine bu çalışmada Menteşe'deki turizm trafiğinin azlığı ve yerel halkın yoğun zamanlarda turizm destinasyonlarına gitmekten kaçınmalarından kaynaklanacak şekilde turizmin trafik sıkışıklığına yol açtığı düşünülmektedir. Çalışma da diğer çalışmalarla benzer şekilde (Akış, Peristianis ve Warner, 1996; Yoon vd., 2001; Andereck vd., 2005) turizmin tarihi eserlerin ve kültürel değerlerin korunmasına katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Menteşe yerel halkının turizmin olumlu çevresel etkileri olduğunu düşündüğü ve Menteşe'de turizm sebebiyle yoğun bir otel ya da tesis inşaatı söz konusu olmadığı için turizmin çevreye zarar verdiği ve gereksiz yapılaşmaya yol açtığına dair düşünceleri yerel halkta oluşmuş olmasına rağmen büyük bir rahatsızlık yaratmadığı ve turizmin olumlu çevresel etkilerini daha ön planda tuttuğu görülmektedir.

Bu çerçevede yerel halk devletin turizm gelişimi için çaba göstermesi, Muğla'nın turizm merkezi özelliğini koruması ve geliştirmesi, Muğla il geneli ve merkez ilçeye daha çok turist gelmesi konularına genellikle olumlu bir tutum göstermekte ve turizmin Muğla'nın geleceği için önemli sektörlerden biri olduğunu düşünmesi nedeniyle turizm gelişimine destek olmaktadır. Ancak turizm gelişimine destek olmama düşüncelerine de büyük oranda katıldığı sonucuna ulaşmıştır. Yerel halk bölgeye gelen turist sayısının azaltılmasını, devlet kaynaklarının turizm gelişimi için harcanmasının gereksiz olduğunu ifade etmekte ve turizmin olumsuz etkileri nedeniyle Muğla'yı terk etmeyi düşündüğünü de belirtmektedir.

Bu sonuçlar turizm gelişiminin günümüze kadar devam eden şekliyle değil, farklı bir kapsam ve planlama pratiğinde oluşması gerektiğine özellikle dikkat çekmektedir. Bu çerçevede; yerel halkın turizm algısının artırılması ve turizm gelişiminde aktif rol alabilmesi için belirli dönemlerde turizm konulu eğitimler verilmesinin önemi belirtilebilir. Ayrıca, planlama paradigmasında değişikliklere gidilerek; merkezden planlama anlayışı yerine yerelin katılım sağlayabildiği bir

planlama pratiğinin uygulanması ve sadece planlanan destinasyonun sakinlerinin değil, çevre yerleşimlerin sakinlerinin de planlama ve uygulama sürecinde dâhil edilmesi sürdürülebilir bir turizm için gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Turizmin ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel olumlu ve olumsuz etkilerinin farkında olmakla birlikte, yerel halk bu etkilere karşı net görüşlere sahip değildir. Bu çerçevede, belediyeler ile turizm örgütlerinin bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirmelerinin yanı sıra, yetkili kamu kurumlarının planlama sürecine yerel halkın etkin katılımını sağlayarak turizm gelişiminin içselleştirilmesine ve desteklenmesine yönelik çalışmalar yapması olumlu sonuçlar doğurabilecektir. Yerel halkın sahip olduğu değerlere yönelik farkındalığının artırılması için belediye, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, turizm sektörü yatırımcıları, üniversite ve ilgili kurumların iş birliği yapması gerekmektedir.

Bunun ötesinde, turizm faaliyetlerinin, turizm destinasyonlarının çevrelerinde bulunan yerleşimleri de kapsayacak şekilde çeşitlendirilmesine yönelik uzun vadeli planlamaların yapılmasının ve turizm gelişiminin olumlu katkılarının toplumun daha geniş bir tabanına yayılmasının, turizm gelişiminin yerel halk tarafından desteklenmesine olumlu yansımaları olabilecektir.

Çalışmanın yapıldığı alana benzer yerleşimlerde, kentsel yerleşimlerle birlikte, kırsal alanlar da çalışmaya dâhil edilerek yeni araştırmalarda, bu çalışmanın sonuçları sınanmalıdır. Ayrıca, söz konusu çalışmalarda, turizm gelişim desteğine yönelik algıyı ölçmek için alan yazında yer alan ancak bu çalışma kapsamında ele alınmayan yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir, meslek, yapılan işin turizm ile ilgili olup olmaması ve ikamet süresi gibi değişkenlerde eklenerek daha detaylı sonuçlara ulaşılabilir. Çalışma sadece Muğla merkez ilçe Menteşe’de ikamet eden yerel halk ile gerçekleştirilmiştir. Farklı gelişim evresinde bulunan ve/veya farklı turizm türlerinin geliştiği yerleşimlerle de sonuçlar sınanmalı ve kıyı kesimler ile iç kesimlerdeki yerleşimlerin mukayeseli analizleri yapılmalıdır.

4.1. Sınırlılıklar

Verilerin derinlemesine görüşmeler yoluyla değil nicel araştırma aracı olan anket yöntemiyle yüzeysel olarak elde edilmiş olması (Cemaloğlu, 2011: 137-138) çeşitli nedenlerden kaynaklanan hataların oluşması riskini taşımaktadır. Veriler kentsel alanda ikamet eden katılımcılardan derlenmiş olup, sonuçlar kırsal bölgede yaşayanların görüşlerini yansıtmamaktadır. Ayrıca, çalışma yılın ilk yarısında gerçekleştirilmiştir. Bölgede yoğun turizm faaliyetlerinin özellikle Temmuz – Eylül aylarında gerçekleşmesi nedeniyle sezon sonrasında yapılacak çalışmalarda görüşlerin farklı oluşması olasıdır.

Dolayısıyla, araştırma, önemli turistik destinasyonlara ev sahipliği yapan Muğla ilinde turizm faaliyetlerinin yoğun olmadığı merkez ilçede ve kentsel alanda gerçekleştirildiği için diğer ilçelerle ve hatta merkez ilçenin kırsal bölgeleri için genellenemez.

KAYNAKÇA

- Akış, S., Peristianis, N. ve Warner, J. (1996). Residents' Attitudes to the Tourism Development: The Case of Cyprus. *Tourism Management*, 17 (7), 481-494.
- Alhasanat, S. (2010). Sociocultural Impacts of Tourism on the Local Community at Petra, Jordan. *European Journal of Scientific Research*, 44 (3), 374-386.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C. ve Vogt, C. A. (2005). Residents' Perceptions of Community Tourism Impacts. *Annals of Tourism Research*, 32 (4), 1056-1076.
- Ap, J. (1992). Residents' Perceptions on Tourism Impacts. *Annals of Tourism Research*, 19, 665-690.
- Avcıkurt, C. (2015). *Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Balcı, A. (1997). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, TDFO Bilgisayar-Yayıncılık.
- Beeton, S. (2006). *Community Development through Tourism*. Australia: Landlinks.
- Bilim, Y. ve Özer, Ö. (2013). Yerel Halk Gözüyle Konya'da Turizmin Önemi ve Ekonomik, Sosyal, Çevresel Etkileri. 1. KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, 387-395, 14-16 Kasım 2013, Konya.
- Brida, J. G., Osti, L. ve Faccioli, M. (2011). Residents' Perception and Attitudes towards Tourism Impacts. *Tourism Management*, 54, 259-274.
- Butler, R. W. (1980). The Concept of A Tourism Area Cycle of Evolution: Implications for The Management of Resources, *Canadian Geographer*, 24 (1), 5-12.
- Çavuş, S. ve Tanrisevdi, A. (2003). Residents' Attitudes toward Tourism Development: A Case Study in Kusadasi, Turkey. *Tourism Analysis*, 7, 259-269.
- Cemaloğlu, N. (2011). Veri Toplama Teknikleri: Nicel-Nitel. İçinde A. Tanrıoğen (Ed.). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (ss. 133-166). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Choi, S. H. (2013). The Impacts of Tourism and Local Residents' Support on Tourism Development: A Case Study of the Rural Community of Jeonhseon, Gangwon Province, South Korea. *Au-Gsb-E Journal*, 6 (1), 73-82.
- Choi, S. H. ve Muray, I. (2010). Resident Attitudes toward Sustainable Community Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 18 (4), 575-594.

- Çokluk, Ö., Şekercioglu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cordero, J. C. M. (2007). Residents' Perception of Tourism: A Critical Theoretical and Methodological Review. *Ciencia Ergo Sum*, 15 (1), 35-44.
- Dhivyadeepa, E. (2015). *Sampling Techniques in Educational Research*. Solapur, Hindistan: Laxmi Book Publication.
- Dogan, H. Z. (1989). Forms of Adjustment: Sociocultural Impacts of Tourism. *Annals of Tourism Research*, 16 (2), 213-236.
- Doh, M. (2006). *Change Through Tourism: Resident Perceptions of Tourism Development*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Texas A&M University, College Station, Texas.
- Ekici, R. ve Çizel, B. (2014). Yerel Halkın Turizm Gelişimi Desteğine İlişkin Tutumlarının Destinasyonların Gelişim Düzeylerine Göre Farklılıkları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/Journal of Travel And Hospitality Management*, 73-87.
- Garcia, F. A., Vazquez, A. B. ve Macias, R. C. (2015). Residents' Attitudes Towards The Impacts of Tourism. *Tourism Management Perspectives*, 13, 33-40.
- Garcia, F. A., Vazquez, A. B., Macias, R. C. ve Pelages Fernandez, M. A. (2016). Resident's Perceptions of Tourism Development in Benalmadena (Spain). *Tourism Management*, 54, 259-274.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Teknoloji Dergisi*, 1 (2), 49-59.
- Gürsoy, D., Jurowski, C. ve Uysal, M. (2002). Resident Attitudes a Structural Model Approaching. *Annals of Tourism Research*, 29 (1), 79-105.
- Haralambopoulos, N. ve Pizam, A. (1996). Perceived Impacts of Tourism: The Case of Samos. *Annals of Tourism Research*, 23, 503-526.
- Jurowski, C. ve Gürsoy, D. (2004). Distance Effects on Residents' Attitudes toward Tourism. *Annals of Tourism Research*, 31 (2), 296-312.
- Kayış, A. (2008). Güvenirlilik Analizi. İçinde: Kalaycı, Ş. (Ed). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, (Ss.403-419), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Keskin, E. ve Çontu, M. (2011) Mustafapaşa (Sinassos) Kasabasında Yaşayan Halkın Turizme Bakış Açısını Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3 (2), 37-55.

- Kim, K. (2002). *The Effects of Tourism Impacts upon Quality of Life of Residents in the Community*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Kozak, N., Kozak Akoğlan, M. ve Kozak, M. (2015). *Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar* (Yenilenmiş 18. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Krejcie, V. R. ve Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Kumar, J., Hussain, K. ve Kannan, S. (2015). ‘‘Developments of the New Tourism Paradigm in the Asia Pacific Region’’, *21st Asia Pacific Tourism Association Annual Conferences*. Kuala Lumpur, Malaysia, S.1-12, 14-17 May, 2014.
- Long, T. P., Perdue, R. R. ve Allen, L. (1990). Rural Resident Tourism Perceptions and Attitudes by Community Level of Tourism. *Journal of Travel Research*, 28 (3), 3-9.
- Lundberg, E. (2016). The Importance of Tourism Impacts for Different Local Resident Groups: A Case Study of A Swedish Seaside Destination. *Journal of Destination Marketing & Management*, 6 (1), 46-55.
- Marzuki, A. (2012). Local Residents’ Perceptions towards Economic Impacts of Tourism Development in Phuket. *Tourism Vol. 60 (2)*, 199 – 212.
- Mason, P. (2003). *Tourism Impacts, Planning and Management*. London: Butterworth Heinmann Press.
- Mason, P. ve Cheyne, J. (2000). Residents’ Attitudes to Proposed Tourism Development. *Annals of Tourism Research*, 278 (2), 391-411.
- Mccool, S. F. ve Martin S. R., (1994). Community Attachment and Attitudes toward Tourism Development. *Journal of Travel Research*, 32 (3), 29-34.
- Nguyen, H. V. ve Nguyen, T. T. (2012). The Influence of Local Residents’ Perceptions on Their Support for Volunteer Tourism Projects. Case Study: Sapa, Vietnam, http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42599/nguyen_ha.pdf;jsessionid=388cceb9fd738db4a5ee3569bc3ca866?Sequence=1 , Erişim Tarihi: 15.04.2017.
- Özdemir, N., Zorlu, Ö. ve Baytok, A. (2016). Destinasyon Gelişim Sürecinde Yerel Halkın Turizme Bakış Açışı: Uřak Ulubey İlçesi Örneği. 17. Ulusal Turizm Kongresi ‘‘ Akademi Sektör Buluşması’’ Bildiriler Kitabı İçinde (Ss. 844-857). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Özel, Ç. H. (2014). Turizmin Sosyo-Kültürel Boyutta Ortaya Çıkardığı Etkilerin İncelenmesi: Marmaris Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 56-68.

- Öztürk, B., Özer, Ö. ve Çalışkan, U. (2015). The Relationship between Local Residents' Perceptions of Tourism and Their Happiness: A case of Kusadasi. *Tourism Review*, 70 (3), 232-242.
- Pallant, J. (2016). *SPSS Kullanma Kılavuzu SPSS ile Adım Adım Veri Analizi* (S. Balcı ve B. Ahi. Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Park, K., Lee, J. ve Lee, T. (2016). Residents' Attitudes toward Future Tourism Development in Terms of Community Well-being and Attachment. *Asia Pacific Journal of Research*. 22 (2), 160-172.
- Sánchez Cañizares, S. María., Núñez Tabales, Julia. M. ve Fuentes García, F. J. (2014). Local Residents' Attitudes towards The Impact of Tourism Development in Cape Verde. *Tourism & Management Studies*, 10 (1), 87-96.
- Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2004). Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerli Halkın Turiste Bakışı. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-17.
- Teye, V., Sönmez, S. F. ve Sirakaya, E. (2002). Residents' Attitudes Toward Tourism Development. *Annals of Tourism Research*, 29 (3), 668-688.
- Türker, N., Selçuk, Ş. ve Özyıldırım, A. (2016). Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 1-13.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2017). Nüfus ve Demografik Veriler, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, Erişim Tarihi: 12.07.2018.
- Weaver, D. ve Lawton, L. (2001). Resident Perceptions in The Urban-Rural Fringe. *Annals of Tourism Research*, 28 (2), 349-358.
- World Travel and Tourism Council (WTTC) (2017). The Economic Impact Of Travel and Tourism March 2017, <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/world2017.pdf>, Erişim Tarihi: 12.06.2017.
- Yoon, Y., Gürsoy, D. ve Chen, J. S. (2001). Validating a Tourism Development Theory with Structural Equation Modeling, *Tourism Management*, 22, 363-372.
- Yutyunyong, T. ve Scott, N. (2009). "The Integration of Social Exchange Theory and Social Representations Theory: A New Perspective on Residents' Perception Research", *18th Tourism and Hospitality Education and Research Conference*. Australia, S.1-23.

